

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת בלק

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמונים

"לא איש א-ל ויכזב" - בהנהגת העולם הטבעית אין הקדוש ברוך הוא חוזר בו מגזרותיו, אף אם יבין אדם ויתנחם - מתנחם האדם על רעתו ושב בתשובה, אזי ירחם עליו הבורא ויקרע את רע גזר דינו, ויקים בו מאמר הכתוב: "ההוא אמרו ולא יעשה ודבר ולא יקיימה".

אלף קמ"ב ח"ב סי' תתס

תקיעת שופר - תפלה מיוחדת לישראל

"ה' אלקינו עמו ותרועת מלך בו" (כ"א)

מדברי הגמרא במסכת ראש השנה (לב א) מבאר שלשון הכתוב: "ותרועת מלך בו" מתייחסת למצות שופר. ויש להבין מדוע בחר בלעם לשבחם דוקא על מצוה זו?

באר הגר"י מבריסק:

בנפש תפלת מוסף של ראש השנה אנו אומרים: "מבין ומאזין מבית ומקושב לקול תקיעתנו", כלומר, שבח מיוחד הוא לבורא יתברך שפוקשבי ומאזין הוא לקול תקיעתנו. למדנו מכאן כי עקר מהותה של מצות תקיעת שופר היא תפלה ובקשה, אלא שבגודל התפלה זו רגילה שאנו מבטאים בה את מלות התפלה בשפתותינו, תפלה זו נאמרת באמצעות תקיעה בשופר.

לאור זאת נוכל להבין את שובח בלעם את ישראל: בגודל לאמות העולם שביקלתם להתפלל רק בפניהם, לעם ישראל מאזין הקדוש ברוך הוא אף באשר הם מתפללים באמצעות תרועת השופר.

ברכת אברהם מגלה יח א

פבוד בית הכנסת - לך הפחות כבוד הבית

"מה טבו אהליו, יעקב משפנתיו, ישראל" (כ"ה)

בדרך צחות פרש רבי משה פולק רבה של באניאד:

"אהל" הוא כנוי לבית מדרש, כפיתוח (פראשית כ"ה): "ויעקב איש תם ישב אהלים", ויש לפרש את הכתוב כך: "מה טבו" - כפיה טוב היה אלו אהליו, יעקב - בתי הכנסיות ובתי המדרשות, היו מטפחים ומפארים כמשפנתיו, ישראל - כפתיים ומשפנתים הפרטיים של ישראל.

ידבר משה'

קריאת שמע בפתח אהל מועד

"והמה בכים פתח אהל מועד" (כה)

בתרגום יונתן פרש שבגני ישראל בכו וקראו את שמע בפתח אהל מועד. וכבר תמהו המפרשים מה ענין קריאת שמע לענין מעשה פיניחס?

באר החתם סופר: פיניחס המתין לבני ישראל עד שיקראו את שמע ויסמכו בה גאלה לתפלה, שהרי אמרו החכמים (ברכות ט"ב) שכל שומע גאלה לתפלה אינו נזקק כל אותו היום. ויש לך רמז בפסוק הבאי: "ויקח רמח בידו" - רמח' הוא רמז לרמח תבות שפפרשת קריאת שמע.

*

באפן נוסף באר השפתי צדיק: ברוש"י על הפסוק הנזכר למעלה מבאר שבשעה קשה זו נעלמה ממשו רבנו ההלכה שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו, עד שהזכיר לו פיניחס את הדבר.

לפיכך קראו בני ישראל באותה שעה את קריאת שמע שבברכותיה אנו מבקשים: "והא' עינינו בתורתך", כדי שטמכת תפלה זו ידעו כיצד לנהג.

להתעלות בתפלה כפריה חדשה

"ויפתח ה' את פי האתון" (כ"ב)

"נתן בה כח לדבר כענין ה' שפתי תפתח' (תהלים נ"א יז), וכל זה היה כדי שימעורר בלעם לשוב בתשובה" (ספורנו).

תמה המשגיח ממיר רבי ירחם הלוי ליבוביץ זצ"ל (דעת תורה ואתחנן): איזה מקום יש להשוות בין בקשתו של דוד מלפני ה' שישלח לו סיעתא דשמאיא כדי שיוכל לעמוד לפניו כראוי בתפלה, לבין הנס העצום של פתיחת פי האתון שנמנה בין אותם נסים שנבראו בערב שבת בין השמשות?

באר הגאון רבי חיים קמיל ראש ישיבת אפקים: אכן כן! מדברי הספורנו התחדש לנו כי באמצעות הכנה נכונה לתפלה, יכול כל אדם לחולל בקרבו בכל יום נס שהוא בבחינת פתיחת פי האתון - להתרומם ממצב של אדם שאינו ראוי להוציא תפלה מפיו, לאדם שנתן בו כח לדבר עם מלך מלכי המלכים בכבודו ובעצמו. לכן השווה את פתיחת פי האתון לבקשה שמבקשים אנו קודם התפלה: ה' שפתי תפתח.

קדיש יתום מן התורה - מניין?

"תמות נפשי מות ישרים" (כ"ג)

דרש רבי חיים מפרדבורג אחי המהר"ל מפראג: "תמות נפשי מות ישרים" - בלעם התאנה למות כמיתתם של ישראל, שבניהם מעלים את נשמתם אחר הפטירה באמירת קדיש יתום שאחריו עונים עשרה מתפללים את השבח הנשגב: "הא שמיא רבא מברך".

אמן הופכת קללה לברכה

"ה' אלקינו עמו ותרועת מלך בו" (כ"א)

כתב בספר 'הגן ודרג משה' (ליום א): "וכשםברך... מחיב לברך בקול רם כדי שיתברר יענה אמן. ואם יעשה כך אזי אם חס ושלום נגזרה עליו קללה, אזי מהפך הקללה לברכה".

רמז לדברים נוכח למצא בפסוק זה: כידוע בקש בלעם לקלל את ישראל בחלקים הזמן הקצר שבו הקדוש ברוך הוא כותב בכל יום. כיון שבזמן זה נתן להספיק לומר רק מלה אחת, בצה בלעם לומר: 'כלם', אלא שהקדוש ברוך הוא הפך זאת למלך שגאמר: "ותרועת מלך בו" (ע"ד ב, ובתוס' ד"ה רוע).

והנה, המלים 'כלם' ומלך' הן בגימטריה 'אמן' (עם הפולק), מכאן שגניית אמן הופכת את הקללה לברכה, כדברי בעל ספר הגן.

אראנו לפאות' עמי נד

ענין זה נרמז במלה 'ישרים' - ראשי תבות 'י' (ששרה) 'הא שמיא רבא מברך'.

תשובה מבטלת את הגזרות

"לא איש א-ל ויכזב וכן אדם ויתנחם ההוא אמרו ולא יעשה ודבר ולא יקיימה" (כ"ב ט)

בדרך רמז פרש רבי אברהם אבא הערצל מגיד מישרים דפרשבורג:

בלק התבונן במלחמת יעקב ובני שכם

"וירא בלק בן צפורה את כל אשר עשה ישראל לאמורי" (כ"ב)

יש לדקדק בלשון הכתוב שלפנינו: מדוע לא נקט הכתוב וירא יעקב בלק? ומדוע לא נאמר בלשון רבים: 'את כל אשר עשו ישראל לאמורי'?

באר הגר"י זק"ר: ידוע ומפורסם הוא מנהגם של מלכי ימי קדם, שמתיר היה מנח על שלחנם ספר דברי הימים: שבו נכתבו כל קורות העמים מימי אבות אבותיהם. וזהו שגאמר כאן: "וירא בלק" - בלק התבונן בספר דברי הימים שהיה מנח לפניו. "את כל אשר עשה ישראל לאמורי" - את אפן מלחמתו של יעקב (הפגינה ישראל) כנגד בני שכם, שעל אף שהוא ובני ביתו היו מתי מעט ונהלו מערכה כנגד אמה שלמה, בכל זאת נצחו בה.

בהתבוננו במעשה זה הבין בלק כי הצלחתם של יעקב ובניו לא באה מכות ורועים, אלא בכת התפלה. כפי שדרשה הגמרא (ב"ב כ"ג א) על הפסוק (בראשית מח כב): "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" - "חרבי זו תפלה, קשתי זו בקשה". כיון שראה כן החליט להתחכם ולהשתמש אף הוא בנשק זה כנגדם, ולמשרה זו קרא לבלעם הרשע שכחו היה בפיו כדי שבכת פיו יגרע את המלחמה לטובת בני עיון.

כח התפלה תלוי בהכנה שקדמה לה

"וירא בלק... את כל אשר עשה ישראל לאמורי; וירא מואב מפני העם מאד כי רב הוא" וישלח מלאכים אל בלעם בן בער... לקרא לו לאמור" (כ"ב ב-ג: ה)

מוסר נאה על מעלת ההתכוננות כראוי לתפלה דרש הרב הקדוש בעל 'תפארת שלמה' מראדומסק מפסוקים אלו:

כשהבין בלק בעבדה שבני ישראל מתפללים כנגדו ונענים, ואלו הוא אינו נענה ורחוק ה' מישועתו, עמד וחקר את פשר הדברים, עד שהבין כי ההבדל בינו לבין בני ישראל נעוץ ב: "כל אשר עשה ישראל לאמורי" - בהכנה הראויה שעושים הם קודם אמירת התפלה, כלשמתקדשים ומטהרים לפניה, ומתכוננים לקראתה בתשובה ובמעשים טובים.

כאשר התבונן בדבר והבין כי רב הוא" - רב כחה של עבדה זו כדי לרומם ולנשא את תפלתם עד שמי שמים ואין ביכולתו להתמודד כנגדם, אלץ לשלח שליחים לבלעם בן בער "לקרא לו לאמור" - שיתפלל הוא כנגד בני ישראל. זאת משום שבלעם היה גדול בעיניו ומשפך סבור היה כי יוכל לחבל בתפלתם, ולהושיעו באמרי פיו.

כח הפה שיה לישראל בלבד

"ויתרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך וחרבו שלופה בידו" (כ"ב כג)

"כך אמר לו (הפלאה): הפה נתן ליעקב, שנאמר: 'הקול קול יעקב'... (פראשית כ"ב), והאמות כלם - בתרוב חיייהם. ואתה תחליף אמונתך ותבא עליהם בשלחם, אף אני אבא עליהם בשלחן לך כתיב: 'וחרבו שלופה בידו' (במ"ד כ"ו).

את מקור דברי המדרש באר בארץ יוסף (שם): שלא כפי שלהלן (פס' לא) נכתבה המלה "שלפה" בכתיב חסר, בפסוק זה נכתבה בכתיב מלא: "שלופה". מכאן למד המדרש כי המלאך התפון לומר גזה לבלעם "שלופה" - כלומר, כת הפה שיה ליעקב, ואין לה רשות להשתמש בו כנגדו.

"ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה" (דברים כ"ו)

"והשחברך... מחיב לברך בקול רם כדי שחברו יענה אמן. ואם יעשה כך אזי אם חס ושלום נגזרה עליו קללה, אזי מהפך הקללה לברכה".

(ספר 'הגן ודרג משה' ליום יא)

ברכות השחר בחברותא - סגולה בדוקה לשמירה ולברכה.

